

Кулик В.

МОВНА ПОЛІТИКА В БАГАТОМОВНИХ КРАЇНАХ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ПРИДАТНІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНИ

Київ : Дух і Літера, 2021. 312 с.

У час, коли Україна, переживаючи пекло повномасштабної війни з російським загарбником, проходить водночас і світоглядне чистилище, переосмислює низку цінностей та виявляє свій подальший цивілізаційний курс, нова монографія Володимира Кулика «Мовна політика в багатомовних країнах: закордонний досвід та його придатність для України» стала ще актуальнішою, ніж відразу після її виходу друком. Адже становлення нашого суспільства як частини високорозвинутого світу в ментальному плані означає розуміння культурно-політичних процесів, що відбуваються у ньому. А мова — це те, що пронизує та творить і культуру, й політику, й повсякденне буття. Навіть коли й саме слово «мова» щодо певної країни доречніше вживати у множині.

Серед найвідоміших праць В. Кулика, здатних пробудити щире зацікавлення в мовознавців — «Revisiting a Success Story: Implementation of the Recommendations of the OSCE High Commissioner on National Minorities to Ukraine, 1994–2001» (Гамбург, 2002), «Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки» (Київ, 2010), «По той бік любові: уявлення громадян про корпус і статус української мови» (Львів, 2010). Статті автора українською, англійською, німецькою мовами присвячені питанням мовної політики, правопису, динаміки етнокультурного самовизначення.

Нова книжка видана київським видавництвом «Дух і Літера» за фінансової підтримки Українського футбразитівського кола та Наукового товариства імені Шевченка в США. Цей факт заслуговує на увагу як свідчення єдності українців в Україні та за її межами у прагненні «вивчити різноманіття чужого досвіду та з'ясувати, чи є в ньому щось, що можна було б хоч якоюсь мірою застосувати в нас» (с. 271).

Монографія складається зі вступу та чотирьох розділів, останній з яких водночас є й авторовим резюме щодо застосовності досвіду мовної політики інших країн в українській реальності. Кожний зі структурних елементів книжки (включно зі вступом) має кілька підрозділів.

До вступу «Про що ця книжка» (с. 4–21) вміщено три підрозділи — «Мовна політика» (с. 5–11), «Багатомовні країни» (с. 11–16) та «Закордонний досвід» (с. 16–21), які покликані витлумачити читацькому загалу ключові поняття й терміни. Зокрема, автор пояснює, в чому полягає основоположна відмінність між загальноприйнятим та його власним визначенням мовної політики, між багатомовними державами й багатомовними країнами.

Закордонний досвід (і не лише в царині мовної політики), за спостереженням автора книжки, «багато хто схильний уважати успішним без розрізнення й нерідко без достатнього знання ситуації в різних країнах» (с. 18). Тому очевидна користь цього видання полягає в тому, що воно дозволяє бодай схематично відтворити шлях тих країн і націй, які нині слугують еталоном чи антиеталоном для України. Адже досить часто широкий загал послуговується не фактичними знаннями з історії й сучасності Швейцарії, Фінляндії, Канади тощо, а штампами, які мають мало спільного з реальністю. Про це свідчать і маніпуляції з боку українських (а інколи, на жаль, не лише українських) політичних діячів, оперті на масову необізнаність.

до втілення. І така аналітика мусить стати нашою звичкою, нашою повсякденною нормою, доки будемо інформаційно та морально готові до «творчого запозичення, тобто розумного поєднання підходів із різних країн» (с. 271).

Монографія В. Кулика справляє загалом позитивне враження, крім хіба що окремих фраз у ній, які натякають на певні події чи ситуації, що про них читач так і не дізнається, як-от: «Дечого бажаного я не пропоную, бо громадська думка його вже навряд чи прийме» (с. 272). Деякі твердження, зокрема про невиправданість обмеження обсягу викладання міноритарними мовами, — дискусійні, коли йдеться про ті з них, що мають підтримку відповідних метрополій. Було б цікаво розглянути зблизька (бодай на прикладі однієї з країн), яку роль у мовній політиці відведено тим, хто не сьогодні-завтра стануть її ключовими гравцями, — сучасному юнацтву й підліткам. Адже ставлення до мови в молодшого покоління формується не лише на шкільних уроках чи патріотичних заходах, а й під час перегляду відеоконтенту, прослуховування музики, читання, спілкування в соцмережах та іншої діяльності, яка забирає в юних громадян більшості згаданих автором держав чималу частину звичайного дня. Та оскільки дослідження В. Кулика — переважно для читачів, яким понад 18 років, не варто закидати йому неувагу до молоді.

Книжка «Мовна політика в багатомовних країнах: закордонний досвід та його придатність для України» може бути ефективним посібником для викладання чи самостійного вивчення соціолінгвістики. Багата джерельна база монографії — статистичні дані, українські та іноземні аналітичні статті, законодавчі матеріали — сприятимуть підвищенню наукового рівня дискусії щодо мовної політики як серед лінгвістів, так і серед представників державного управління, які мають іншу фахову підготовку.

О. Малаш

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
м. Київ, Україна
Електронна пошта: darmodej@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5726-5646>

O. Malash

O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the NAS of Ukraine
Kyiv, Ukraine
E-mail: darmodej@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5726-5646>

Kulyk V.

LANGUAGE POLICY IN MULTILINGUAL COUNTRIES. FOREIGN EXPERIENCE AND ITS SUITABILITY FOR UKRAINE
Kyiv : Dukh i Litera, 2021. 312 p.

Дата надходження до редакції — 06.04.2022

Дата затвердження редакцією — 10.04.2022